

■ خانم کاظمی‌پور بحث را از آمارهای متفاوت «تجرد قطعی» دختران شروع کنیم. آمارهای مختلفی می‌شنویم. یکی از نمایندگان مجلس تعداد آنها را یک میلیون می‌داند. آمار بعضی از اعضای شورای انقلاب فرهنگی از یک میلیون و ۲۹۷ هزار نفر در تجرد قطعی خبر می‌دهد. آمار شما زیر ۴۰۰ هزار نفر است. علت این تفاوت آمار چیست؟

ببینید، من نمی‌دانم آنها این آمار را از چه منبعی اعلام می‌کنند! آمارهای من معمولاً آمارهای متقن و دقیق است. آمارهای مرکز آمار و سازمان‌های معتبر است. برای مثال ما در «جمعیت شناسی» می‌آییم تجرد قطعی را برای خانم‌ها ۴۵ سال حساب می‌کنیم و برای آقایان ۵۰ سال. بعد در رنج سنی ۵۰ سال هر چقدر که مجرد داشته باشیم به جمعیت همان گروه سنی تقسیم و ضرب در ۱۰۰ می‌کنیم. یک نسبت به ما می‌دهد، به این عدد می‌گویم «تجرد قطعی». منظور این است که بعد از این سن، تعداد زنان و مردانی که تا حالا ازدواج نکرده‌اند، شانس و فرصت آنها به حداقل می‌رسد. من با همین فرمول جمعیت آقایانی را که به تجرد قطعی رسیده‌اند حساب کردم، شده است ۷/۸ درصد. الآن تعداد مردان مجرد ۵۴ ساله ما ۵ هزار و ۷۵۷ نفر است. برای خانم‌ها سن ۴۵-۴۹ سالگی را می‌گیریم. چون فرض ما این است که اگر خانم‌ها تا ۴۵ سالگی ازدواج نکردند، فرصت ازدواج شان به حداقل می‌رسد و این سن را سن تجرد قطعی می‌گیریم. با توجه به این سن، تجرد قطعی خانم ۴/۴ درصد است

که تعداد آنها ۱۰۴ هزار و ۸۶۶ نفر می‌شود. آمدم برای سال‌های قبل از این سن هم تجرد قطعی را حساب کردیم. برای آقایان این عدد همان ۷/۸ باقی ماند اما درصد خانم‌ها حدود دو درصد بود که البته در حال افزایش است. من آمدم یک محاسبه دیگر کردم. فکتم: «اگر ما تجرد قطعی را از ۳۵ سال تا ۵۵ سال در نظر بگیریم تعداد دختران مجردی که در شرایط «تجرد قطعی» قرار دارند، به ۷۱۱ هزار نفر می‌رسند.» من فکر می‌کنم آمارهایی که آنها اعلام می‌کنند از ۳۵ سال تا ۷۰ سالگی هر کس مجرد است را در این آمار آورده‌اند. در آن صورت هم باز نمی‌تواند به یک میلیون برسد. به ۸۰۰ هزار نفر هم نمی‌رسد. ما حدوداً ۷۵۰ هزار دختر که بالای ۳۵ سال مجرد هستند، داریم. البته باز در سن ۳۵ تا ۳۹ شانس ازدواج وجود دارد اما کم می‌شود. در نهایت ما همین ۷۰۰ هزار نفر مجرد قطعی را اگر استاندارد کنیم، اشکال ندارد.

■ ۷۰۰ هزار نفر را شما از ۳۵ سال تا ۵۰ سال می‌گیرید؟
نه. از ۳۵ سال تا ۵۵ سال حساب می‌کنم. ■ درباره مفهوم «تجرد قطعی» اختلاف نظر وجود دارد. این تجرد قطعی، تعریف ذهنی است یا حقوقی؟
نه ما این گونه به تجرد قطعی نگاه نمی‌کنیم. نمی‌خواهم زیاد تکنیکی صحبت کنم. ما می‌آییم درصد مجردان را -حالا فرض کنیم برای خانم‌ها- در هر گروه سنی، حساب می‌کنیم. این نکته را بگویم که آمار تاهل در کشور از ۱۰ سال به بالا اعلام می‌شود. ۵ سال ۱۰ سال همین آمار را در نظر می‌گیرند. مثلاً ۱۵ تا ۱۵ سال، ۱۵ سال تا ۲۰ تالی آخر. مثلاً ما در جدول زناشویی زنان شوهر دار و همسر

فوت شده و... را هم حساب می‌کنیم. ما درصد مجردها را در همه سنین اعلام می‌کنیم. آنجایی که عدد «درصد» مجردان به تکرار می‌رسد، یعنی دیگر از آن به بعد کم نمی‌شود، آن سن را ما «تجرد قطعی» می‌گوییم. ■ به نظر می‌رسد که این کلمه ترکیبی «تجرد قطعی» را جامعه بیشتر مترادف با زنان مجرد می‌داند و کمتر قبول می‌کند مردها هم به تجرد قطعی می‌رسند. کسانی که با این نظر موافق هستند باسنگی یا عدم باروری زن را عامل تجرد قطعی می‌دانند.

بله.
■ در بعضی اخبار و گفت‌وگوها از تجرد قطعی به عنوان «آسیب اجتماعی» یاد می‌شود، شما با این نظر موافق هستید؟

گفت‌وگوی باشهلا کاظمی‌پور جمعیت شناس درباره گذر از تجرد قطعی

دختران و پسران در مضيقه ازدواج

زهرا کشوری
خبرنگار

«تجرد قطعی» تعریف قطعی و یکسانی در ذهن پژوهشگران و صاحب‌منصبان ندارد. هر کس از این پدیده تعریف خاصی دارد. آمارهایشان هم متفاوت است. برخی از آن به عنوان یک «آسیب اجتماعی» یاد می‌کنند. مسأله‌ای که از سوی «شهلا کاظمی‌پور» بشدت رد می‌شود. او در گفت‌وگو با «ایران» تجرد قطعی را پدیده‌ای گذرامی‌داند که بعد از گذر از دختران دهه ۵۰ و ۶۰ بقیه پسران دهه ۷۰ و ۸۰ را خواهد گرفت تا این پدیده ایرانی، شکل چینی به خود بگیرد. چینی‌ها امروز با پدیده تجرد قطعی پسران رو به رو هستند. پس‌رانی که سفر به شهرها و کشورهای دیگر را برای ازدواج انتخاب کرده‌اند. با این جمعیت شناس درباره پدیده قطعی اما گذرای این روزهای خانواده ایرانی گفت‌وگو کردیم که می‌خوانید.

نه موافق نیستم. تجرد قطعی آسیب اجتماعی نیست، بلکه این پدیده اجتماعی است که از قدیم هم وجود داشته است. در نهایت ۱/۸ تا ۲ درصد خانم‌ها به تجرد قطعی خواهند رسید. حالا این خانم‌ها یا شانس ازدواج ندارند یا تمایل ندارند که ازدواج کنند. یادمان باشد ازدواج امری نیست که حتماً برای همه باشد. قدیم‌ها هم اتفاق می‌افتاده که بعضی از افراد ازدواج نمی‌کردند. زمانی به یک مسأله تبدیل می‌شود که درصد تجرد قطعی رو به افزایش باشد.

■ الان تجرد قطعی در جامعه ایران به مسأله تبدیل شده است؟

نه هنوز. چون تعداد آنها در نهایت ۱۰۰ هزار نفر هستند. این آمار برای ۴۵ ساله هاست، اگر ۵۰ سال را در نظر بگیریم این تعداد به ۶۰ هزار نفر می‌رسد. یعنی از ۴۵ سال تا ۴۹ سال هم باز می‌بینیم که ۴۰ هزار نفر نوانسته‌اند ازدواج کنند. اگر درصد تجرد قطعی رو به کاهش باشد، باز باید ما سن بالاتر را در نظر بگیریم تا به نرخ

قطعی برسیم و عدد ثابت شود.

■ الان جامعه، ازدواج دختران را از ۳۰ سال به بالا کاملاً پذیرفته است در صورتی که ما صاحب فرهنگی بودیم که می‌گفت: «دختر که رسید به بیست/باید به حالش گریست». یعنی در دوره‌های گذشته سن تجرد قطعی ما خیلی کمتر بوده. آیا ما آمار یا پژوهشی در این حوزه داریم؟

همه آمارهای ما در دهه‌های گذشته وجود دارد. اما در دهه‌های گذشته شدت کاهش تعداد مجردها خیلی بیشتر بوده. یعنی اگر تعداد مجردهای گروه سنی اول ۹۸

نمی‌کند. دلایل مختلفی هم دارد، مثل سطح تحصیلات یا سلیقه دونفر به هم نمی‌خورد، یا تعداد مردان در معرض ازدواج کمتر از تعداد زنان در معرض ازدواج است. ما اینجا یک اصطلاحی را به کار می‌بریم به نام «مضيقه ازدواج».

■ پدیده مضيقه ازدواج دهه پنجاهی‌ها را بیشتر تهدید می‌کند یا دهه شصتی‌ها را؟

یک تعدادی از دهه پنجاهی‌ها را هم تهدید می‌کرده است. برای این‌که دختران دهه شصتی زیادتر هستند چون موالید ما در دهه ۶۰ زیاد شد. این موالید دهه ۶۰ که

تجرد قطعی برای هر گروه سنی وجود دارد اما به این شدت نخواهد بود. برای متولدین دهه ۷۰ مضيقه ازدواج نخواهید داشت. چون باروری جامعه ما در دهه ۷۰ پایین آمد و دختران این دهه معمولاً با پسران دهه ۶۰ ازدواج می‌کنند. یعنی دهه‌ای که باروری جامعه بالا بوده است. ■ مادر سال‌های اخیر با پس‌رانی رو به رو هستیم که با دخترانی بزرگ‌تر از سن خود ازدواج کرده‌اند، آیا آمار این ازدواج‌ها آنقدر تأثیر دارد که بتواند این میزان تجرد قطعی را تغییر دهد یا تحت تأثیر قرار بدهد؟

برای دختران پیش می‌آید یک مقداری باعث تزلزل خانواده می‌شود. طلاق در خانواده‌ها زیاد می‌شود چون آقایان به محض این‌که در زندگی دچار ناراحتی می‌شوند، احساس می‌کنند می‌توانند از این خانم جدا شوند و با یک خانم دیگر ازدواج کنند چون برای مردان فراوانی هست ولی اگر محدودیت وجود داشت می‌دانستند که اگر جدا شوند ممکن است نتوانند دوباره ازدواج کنند. ■ آیا ما آماری داریم که نشان بدهد تجرد قطعی دختران به افزایش طلاق در جامعه

عکس: ابوالفضل ساسانی/ ایران

منجر شده باشد؟ یعنی کاملاً مشخص باشد این پدیده باعث افزایش طلاق شده باشد! آمار دقیقی وجود ندارد ولی آمارها نشان می‌دهد در روند افزایشی طلاق، تعداد خانم‌های مطلقه از آقایان مطلقه بیشتر است. وقتی ما گزینه بدون همسر بر اثر طلاق را بررسی می‌کنیم نشان می‌دهد که تعداد خانم‌ها بیشتر از آقایان است. می‌دانیم که در طلاق یک زوج از هم جدا می‌شوند، ولی نتیجه آن مطلقه بودن زن است، چون مرد با یک فرد دیگری که قطعاً دختر است ازدواج کرده است. ■ مگر تفاوت تعداد مردان و زنان مادر جامعه چقدر است که نتیجه هر پدیده‌ای، به افزایش زنان مجرد یا مطلقه منجر می‌شود. چون بالاخره زن مرد در ازدواج مجدد با یک زن ازدواج کرده!

دلیل اصلی تعداد آنها نیست. دلیل اصلی فاصله سنی زوجین است. من این مسأله را در یک مقاله مفصل هم نوشته‌ام. ۱۲ تا ۱۳ سال پیش نوشتم و گفتم من این پدیده را پیش‌بینی می‌کنم. تنها راه

این‌که تغییر بدهد را نمی‌توان گفت. ما الآن مضيقه ازدواج برای دختران را داریم و در آینده برای پسران دهه ۷۰ و ۸۰ مضيقه ازدواج خواهیم داشت. وضعیتی که الآن در چین شاهد آن هستیم. ■ یعنی تیت‌ر رسانه‌ها در آینده به تجرد قطعی پسران دهه ۷۰ و ۸۰ اختصاص خواهد یافت؟

بله. مجردهای قطعی در پسران بیشتر می‌شود. مثلاً در چین در برابر ۱۰۰ تولد دختر، ۱۴۰ پسر وجود دارد. چین در دهه‌های گذشته سیاست تک فرزندی را اتخاذ کرد. حالا متولدین پسر آن سیاست، بزرگ شده‌اند و مضيقه ازدواج پیدا کرده‌اند.

■ پیامدهای این پدیده که مثلاً در کشور ما بیشتر دختران درگیر آن هستند و در چین پسران، چیست؟

البته الآن با باز شدن دروازه کشورها به روی هم تا حدودی فرد می‌تواند با قومیت و ملیت‌های دیگر ازدواج کند. این مسأله هم وجود دارد وقتی بحث مضيقه ازدواج

رسیدند به سن ازدواج، دهه پنجاهی‌ها هم رسیده بودند. پس‌رانی که می‌خواستند با این دختران ازدواج کنند، پسران دهه پنجاهی و چهل‌ی بودند. یک تعدادی از این پسران با دختران دهه ۵۰ ازدواج کردند یک تعدادی هم آمدند با دختران دهه ۶۰ ازدواج کردند. در نتیجه فرصت ازدواج را برای تعدادی از دختران دهه ۵۰ محدود کردند. یعنی این گروهی که الآن ما از آنها به گروه ۴۵ تا ۴۹ سال یاد می‌کنیم، متولدین دهه ۵۰ هستند. این روند برای دهه شصتی‌ها هم اتفاق خواهد افتاد. یعنی این روند همین ۳۵ ساله‌ها را که من اشاره کردم (که تعدادشان ۳۶۰ هزار نفر است) فرصت ازدواجشان به دلیل «مضيقه ازدواج» پایین است. علت این‌که من این پدیده را گذرامی‌دانم به این خاطر است که برای دهه هفتادی‌ها پدیده «تجرد قطعی» و «مضيقه ازدواج» از بین می‌رود. ■ پس ما تجرد قطعی برای متولدین دهه ۷۰ نخواهیم داشت؟

درصد بوده، گروه سنی بعدی یک دفعه ۷۰ درصد می‌شد و گروه سوم به یکباره به ۴۰ درصد می‌رسید. تعداد مجردها خیلی خیلی سریع کاهش پیدا می‌کرد. بنابراین در آن دهه‌ها وقتی به ۳۰ سالگی می‌رسید، مثلاً می‌شد ۱۰ تا ۱۰ درصد که به تجرد قطعی رسیده‌اند یا ازدواج نکرده‌اند. ■ چه عواملی در ایجاد پدیده تجرد قطعی در کشور ما دخیل است که ذهن جامعه را به خود مشغول کرده است؟
باید یک مسأله را در نظر داشته باشیم. تجرد قطعی یک پدیده گذرا است. این پدیده مربوط به دختران دهه ۵۰ و ۶۰ است. پدیده تجرد قطعی قبلاً به دلیل عواملی چون معلولیت، بی‌سرپرستی، فقر مطلق و... وجود داشت اما الآن درصد آن بیشتر شده. ما آن پدیده را که برائش معلولیت یا فقر مطلق به وجود می‌آمد «تجرد ناخواسته» می‌گفتم. الآن یک عامل دیگری به آن اضافه شده است. مثلاً فرد تمایل به ازدواج دارد ولی زوجی را که می‌خواهد با او ازدواج کند پیدا

فارس

وی به عدم توازن جمعیت پسران و دختران در شهرها و روستاها اشاره می‌کند و می‌گوید: مهاجرت از روستا به شهر به خاطر توسعه یافتگی برخی

برخی از امکانات و خدمات را وارد شهر خود کرده است. به همین علت بیشتر مشکلات‌مان ناشی از بی‌برنامه بودن در حوزه توسعه است.

متأسفانه مجلس ما هم به‌صورت تخصصی در زمینه توسعه فعالیت نکرده است. هر نماینده در هر دوره‌ای بدون توجه به شرایط استان خود،

این عضو کمیسیون فرهنگی مجلس معتقد است افزایش تجرد قطعی دختران در کشور ناشی از نداشتن برنامه‌ای برای توسعه در کشور است.

گزارش «ایران» از چرایی و پیامدهای تجرد قطعی دختران

اشتغال و تحصیل تکیه‌گاه دختران تجرد قطعی

پاسمن صادق‌شیرازی
خبرنگار

تجرد خودخواسته انتخاب ناگزیر دختران و پس‌رانی است که نتوانستند همسر دلخواه خود را پیدا کنند. کارشناسان می‌گویند اشتغال، تحصیل و پیدا نکردن همسر دلخواه از جمله دلایلی است که دختران را به سمت تجرد خودخواسته و در نهایت تجرد قطعی می‌برد. آنها معتقدند این دختران زمانی که به سن تجرد قطعی می‌رسند دقیقاً انتخابی برعکس آنچه سال‌ها به دنبالش بودند انجام می‌دهند. اگرچه برخی از صاحب‌نظران بر این باور هستند که «تجرد قطعی» واژه مناسبی برای بیان این واقعیت نیست و باید به دنبال کلمه مناسب‌تری بود اما همه آنها نسبت به افزایش آمار دختران مجرد قطعی در کشور و آسیب‌های ناشی از این پدیده هشدار می‌دهند. تا جایی که می‌گویند، رواج این اتفاق، نتیجه‌ای جز رواج ازدواج‌های سفید، کاهش میزان باروری و افزایش آسیب‌های اجتماعی نخواهد داشت.

گذشته ما از واژه زنان بی‌سرپرست استفاده می‌کردیم اما به این نتیجه رسیدیم که باید به آنها زنان سرپرست خانوار بگوییم. بر همین

«طیبه سیاوشی»، عضو فراکسیون فرهنگی مجلس هم استفاده از واژه تجرد قطعی را برای دختران مناسب نمی‌داند و به «ایران» می‌گوید: در